

Mızrak Çuvala, Taşeron Torbaya Sığmayınca...

Onur BAKIR

Sendika Uzmanı
onursosyal@gmail.com

Bir kamu üniversitesinde çalışan taşeron işçilerle eğitim yapıyoruz. Taşeron şirket, “temizlik” ihalesini almış, işçiler kâğıt üzerinde “temizlik” işçisi... İşçilere ne işleri yaptıklarını soruyoruz, anlatıyorlar. İşçilerin çoğu temizlik işleri dışında, üniversitenin asıl işleri içinde yer alan “büro” işlerinde çalıştırılıyor. Bölüm, fakülte, yüksekokul, daire başkanlıklarında sekreterler taşeron işçisi. Kütüphane, özel kalem, yazı işleri, muhasebe ve benzeri işlerde taşeron işçiler çalışıyor. Büro işlerinin dışındaki işleri de taşeron işçiler yapıyor; bahçıvanı, peyzaj işçisi, çaycısı, şoförü, kalorifercisi hep taşeron işçi. Temizlik yapanlar ise temizliğin yanı sıra her tür işi de yapıyorlar...

Karakaşlı, kara gözlü taşeron...

Bir taşeron gidiyor, diğeri geliyor, işçiler çalışmaya devam ediyor... Son 5 şirketin adını kimse sayamıyor. “Biz şirketi değil üniversiteyi biliriz” diyor işçiler. Çünkü taşeronun hiçbir sorumlusu yok üniversitede. İşçiler emir ve talimatı üniversite yetkililerinden alıyor. İşin sevk ve organizasyonunu üniversite yapıyor, tüm işverenlik yetkilerini üniversite kullanıyor, kimin işe alınacağına, kimin işten çıkarılacağına üniversite karar veriyor. İşçiler yıllık izin formlarını önce üniversite yetkililerine imzalattırıyor, sonra taşeron şirkete gönderiyor. Yine soruyoruz işçilere, “İşvereninizi, taşeron şirketi tanıyor musunuz”? Ses yok... “Adını bilen var mı”? Ses yok. İşçi, işvereni bilmiyor. Biraz bekliyoruz, arkalardan bir kadın işçi mahcup bir biçimde elini kaldırıyor ve söz alıyor: “Ben gördüm bir defa, Rektörün yanına gelmişti ihaleden sonra, çay vermiştim”. “Nasıldı peki?” diyoruz, yanıt gecikmiyor: “Karakaşlı, kara gözlü bir adamdı”...

Komisyonculuk ve işçi temini

Memlekette, taşeron gerçeğini daha iyi anlatabilecek başka bir cümle var mı? Bu ülkede, “karakaşlı, kara gözlü adamlar” kamuda ihaleye giriyor, en düşük teklifi verip, ihaleyi kapıyor. Ne altyapısı var, ne ekipmanı, ne de işçisi. İhaleyi alıyor, geliyor kamu kurumuna,

işçiyi önceki taşerondan devralıyor, işçilerin bilgilerini liste halinde veriyorlar zaten; sigorta girişini yapıyor işçilerin, her ayda maaşını yatırıyor. En önemlisi de taşeron, işçi başına komisyonu cebine indiriyor. Taşeron işçiyi tanımıyor, işçi taşeronu... Taşeron işçi asıl işte de çalışıyor, yardımcı işte de, ne iş verilse onu yapıyor. Ortada taşeronluk ilişkisi falan yok. Açık, seçik komisyonculuk var, işçi temini var. İşte buna, “muvazaalı” yani hileli taşeronluk ilişkisi diyoruz. Bu durum İş Yasası’na düpedüz aykırı... Nereye gitseniz karşınıza bu gerçek çıkıyor. Üniversiteler, hastaneler, madenler, Karayolları, diğer kamu kurumları ve kamu iktisadi kuruluşları... Kamunun personel açığını gidermenin, kamuya işçi ya da memur almadan, düşük ücretlerle, güvencesiz ve ağır bir sömürü ile işçi çalıştırmanın kılıfı olmuş taşeronluk!

Hukuk devleti mi dediniz?

Taşeron işçiler özellikle son yıllarda hızla sendikalaşmaya, örgütlenmeye, itiraz etmeye, “kadro” istemeye başladılar. Sendikalar sayısız, “muvazaa” kararı aldı, yani işçiler yasaya göre asıl işveren olan kamunun işçisi haline geldi. Yargı kararını uygulamamak, Anayasayı, Anayasal düzeni, hukuk devleti ilkesini yok saymak demektir. Ama bizim memlekette, taşeron işçilerin kamunun işçisi olduğunu tescil eden sayısız yargı kararı var ama uygulanmıyor. Kamu, kendi işçisi haline gelmiş bu işçileri taşeronda çalıştırmaya devam ediyor...

Soma’dan önce Soma’dan sonra

Soma faciasından önce kamuoyuna yansıyan son taslakta, kamudaki asıl işlerin hiçbir koşul aranmadan taşerona verilebilmesini sağlayan bir düzenleme yer alıyordu. Soma faciası ile taşeron gerçeğinin bir kez daha gözler önüne serilmesinin ardından, AKP hükümeti, bu düzenlemeyi sessiz sedasız taslakten çıkardı. Ancak yine taslakta bu amaca hizmet edecek başka maddeler de yer alıyordu. Türk-İş, Hak-İş ve DİSK, ortak bir görüş hazırlayıp, 5 maddede değişiklik

istedi. Soma'nın yüzü suyu hürmetine, sendikaların ortak taleplerinin bir kısmı karşılandı ve yasada taşeronun önünü daha da açabilecek maddelerde kısmi değişikliklere gidildi.

Muvazaa korkusu

Peki, aylar süren Meclis mesaisinin ardından yasalaşan torbada neler var? Her şeyden önce “muvaazaa korkusu” var. AKP, muvaazaa olmasın diye, kamuda hangi yardımcı işlerde ihaleye çıkılabileceği, hangi işlerin taşeronla verilebileceği kararını Bakanlar Kurulu'na bırakıyor. Kamu kurum ve kuruluşları ile işletmelerine, taşeronla iş vermeden, ihaleye çıkmadan önce Maliye, Hazine ya da Özelleştirme İdaresi'nden uygun görüş alınması zorunluluğu geliyor. Bu kurallara aykırı davranan olursa, “muvaazaa” çıkarsa, bunun faturası kamudaki bürokratlara kesiliyor. Ancak, AKP'nin taşeronu denetlemeyi amaçlar gözüken bu maddeleri, uygulamada farklı bir biçimde yorumlaması, taşeronun daha da yaygınlaşması riskini de barındırıyor...

Taşeronla makyaj

Torbada, taşeron işçiye kadro yok. Taşeron işçinin “gazını almak” amaçlı bazı düzenlemeler var. Bunların çoğu zaten var olan haklar. Bu düzenlemelere göre kamuda çalışan taşeron işçi, kıdem tazminatını doğrudan kamudan alacak. Yıllık izin bakımından, taşeron değişse bile işçinin çalıştığı toplam süre esas alınacak. Taşeron işçinin ücretini ödemezse, kamu işçiye ücretini ödeyecek, ödediği miktarı taşeronun hak edişinden kesecek. Kamuda bazı ihaleler en az üç yıllık yapılacak. Sendika bir taşeron şirkette toplu iş sözleşmesi yetkisi alırsa ve taşeron şirket kamu işverenleri sendikalarından birine yetki verirse, toplu iş sözleşmesi sendika ile kamu işverenleri sendikası arasında yapılacak. Bu durumda toplu sözleşmeden doğacak farklar kamu tarafından ödenecek.

Sözün özü, taşeronluk aynen devam edecek, işçiler taşeronla mahkûm olmayı sürdürecektir.

Madende ‘kısmi’ haklar ve işten atma furyası

Soma faciasının ardından torba yasa tasarısında maden işçilerinin haftalık çalışma süresini 45 saatten 36 saate düşüren bir madde yer almıştı. Ancak maden şirketlerinin yoğun baskısının ardından komisyonda bu madde değiştirilerek, maden işçilerinin yer altında 36, yer üstünde 9 ancak yine toplamda 45

saat çalıştırılmalarını sağlayan bir düzenlemeye yer verildi. Böylece maden işçilerine sağlanan en önemli hak tırpanlandı. Torba yasaya göre, linyit ve taş kömürü çıkarılan madenlerde yer altında çalışan işçilere ödenecek ücret, asgari ücretin iki katından az olamayacak. Maden işçilerinin fazla mesai ücretleri ise yüzde 100 zamlı ödenecek. Torba yasada Soma'da hayatını kaybeden maden işçilerinin ailelerine gelir ve aylık bağlanacak; eşi, çocuğu ya da kardeşi kamuda istihdam edilecek.

AKP hükümeti Soma faciasının ardından maden işçileri için kısmi iyileştirmeler sağlamak zorunda kaldı. Ancak AKP işçilerin, sendikaların ve muhalefet partilerinin öneri ve taleplerine kulaklarını tıkayarak, Soma faciasının asıl nedeni olan madenlerde taşeronlaştırma ve özelleştirmeye ilişkin hiçbir adım atmadı. Bir başka deyişle torba yasa, yeni Somaların yaşanmaması için hiçbir düzenleme getirmedi. Bunun yanı sıra, torba yasa ile getirilen yetersiz haklar dahi maden patronlarının büyük tepkisini çekti, “işgücü maliyetlerinin artmasını” gerekçe gösteren maden patronları toplu işten çıkarmalara başladı, sayı Ekim ayı başında 3 bini geçti...

Ne yapmalı?

Sonuç olarak torba boş çıktı! Taşeron işçilerin zaten var olan haklarını, yasaya daha açık bir biçimde yazmak, belki sorunları bir miktar hafifletebilir ancak ortadan kaldırmaz. Çünkü sorunun kaynağı, taşeron sisteminin kendisi. Bataklığı kurutmadan sineklerle mücadele etmek olanaklı değil. Meselemiz, taşeronda daha iyi ücret ya da haklarla çalışma meselesi değilse, meselemiz taşerondan kurtulma meselesi ise buna göre bir mücadele yürütmek zorundayız. Taşeron işçiler olarak, Türkiye işçi sınıfı olarak, “müjde, müjde size, AKP'den müjde size” martavallarına kulak asmamak zorundayız. En önemlisi, ille de taşeron diyen, ilk fırsat bulduğunda taşeronun önünü tümüyle açmak için harekete geçecek olan AKP'ye karşı işçilerin, emekçilerin gücünü göstermek zorundayız. Taşeronun kendisine itiraz etmek; taşeronsuz, güvenceli iş talep etmek zorundayız. Bugün maden işçileri nasıl “kamulaştırma” diyorsa, biz de “taşeronla son, kamuda iş” demek zorundayız...

“Hep zorundayız” diyoruz çünkü eğer biz taşeronu tarihin çöplüğüne gömmesek, taşeron düzeni bizi Soma'da olduğu gibi yerin altına gömmeye, yerin üstünde kalanların da hayatını zindan etmeye devam edecek...